SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA PEDRA CRUZA VILLALÓNA, predstavljeni 14. julija 2011[1]

1. Z obravnavanim predlogom za sprejetje predhodne odločbe se postavljajo vprašanja o razlagi določb carinskega zakonika Evropske unije[2], ki jih je Sodišče že razlagalo[3] in s katerimi se opredeljujejo dolžniki carinskega dolga, nastalega ob nezakonitem vnosu blaga na carinsko območje Unije. Vendar pa okoliščine iz zadeve v glavni stvari še niso bile obravnavane, njena rešitev pa bi lahko imela nezanemarljive posledice. Posebnost zadeve je ta, da je pri obravnavanem nezakonitem vnosu sodeloval spletni posrednik in da se je sporna nezakonitost zgodila pri poštnem prometu. Rešitev spora v glavni stvari lahko zaradi teh dveh dejstev vpliva na potencialno veliko število oseb zaradi povečanja trgovine na daljavo po internetu brez primere[4] in multiplikacijskega učinka interneta.[5]

I – Pravni okvir

2. Člen 202 carinskega zakonika določa:

„1. Carinski dolg pri uvozu nastane:

a) z nezakonitim vnosom blaga, zavezanega uvoznim dajatvam, na carinsko območje Skupnosti

[…]

1 – Jezik izvirnika: francoščina.

2 – Uredba Sveta (EGS) št. 2913/92 z dne 12. oktobra 1992 o carinskem zakoniku Skupnosti (UL L 302, str. 1), kakor je bila spremenjena z Uredbo (ES) št. 2700/2000 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. novembra 2000 (UL L 311, str. 17, v nadaljevanju: carinski zakonik).

3 – Glej zlasti sodbe z dne 4. marca 2004 v združenih zadevah Viluckas in Jonusas (C-238/02 in C-246/02, Recueil, str. I-2141); z dne 23. septembra 2004 v zadevi Spedition Ulustrans (C-414/02, ZOdl., str. I-8633) in z dne 3. marca 2005 v zadevi Papismedov in drugi (C-195/03, ZOdl., str. I-1667).

4 – Kot je na primer Evropski ekonomsko-socialni odbor navedel v svojem mnenju o predlogu Uredbe (ES) Evropskega parlamenta in Sveta o Carinskem zakoniku Skupnosti (Posodobljeni carinski zakonik) (COM(2005) 608 konč.) (UL 2006, C 309, str. 22), „količina spletnih in kataloških nakupov v državah zunaj EU eksponentno narašča."

5 – Obravnavana zadeva lahko širše vpliva na razvoj trgovskih tehnik, kot je „drop shipment", ki omogoča prodajo izdelka, ki je bil pridobljen od dobavitelja, ki sam opravlja dobavo in med drugim nima težav s skladiščenjem, logistiko in poprodajnim servisom.

V skladu s tem členom se šteje za nezakoniti vnos vsak vnos, pri katerem gre za kršitev členov 38 do 41 in druge alinee člena 177.

2. Carinski dolg nastane v trenutku nezakonitega vnosa blaga.

3. Dolžniki so:

– oseba, ki je nezakonito vnesla blago,

– osebe, ki so sodelovale pri vnosu in so vedele ali bi morale vedeti, da je bil vnos nezakonit,

– kakor tudi osebe, ki so zadevno blago pridobile ali posedovale in so v trenutku pridobitve ali prejema tega blaga vedele ali bi morale vedeti, da gre za blago, ki je bilo nezakonito vneseno.“[6]

6 – Carinski zakonik je bil v obdobju, ko so se dogajala dejstva iz zadeve v glavni stvari, to je med aprilom 2004 in majem 2006, spremenjen med drugim z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 648/2005 z dne 13. aprila 2005 o spremembah Uredbe Sveta (EGS) št. 2913/92 o Carinskem zakoniku Skupnosti (UL L 117, str. 13). Spremembe carinskega zakonika iz navedene uredbe, še posebej spremembe člena 40, pa ne vplivajo na rešitev spora v glavni stvari.

II – Spor o glavni stvari

3. Iz predložitvenega sklepa in pisnih stališč, ki so bila predložena v skladu s členom 23 Statuta Sodišča, izhaja, da je O. Jestel, tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari, med aprilom 2004 in majem 2006 po spletnem dražbenm portalu eBay, na katerem je imel pod svojim imenom prijavljeni dve trgovini,[7] dal na dražbe številno blago s poreklom iz Kitajske.

4. Tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari je bila posrednik pri sklepanju prodajnih pogodb za blago, proti nadomestilu za storitve – zlasti jezikovne –, ki jih je zgotavljala za svoji trgovini na eBayu. Dobavo blaga, oblikovanje cen in njegovo pošiljanje v Unijo je opravljal kitajski dobavitelj, kupcem s sedežem v Nemčiji pa je bilo neposredno dobavljeno po pošti.

7 – Naj že takoj pojasnim, da se ne glede na to, da je tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari svoje dejavnosti opravljala po internetu, Direktiva 2000/31/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2000 o nekaterih pravnih vidikih storitev informacijske družbe, zlasti elektronskega poslovanja na notranjem trgu (Direktiva o elektronskem poslovanju) (UL L 178, str. 1) ne uporablja. Čeprav se namreč navedena direktiva uporablja za posredniško dejavnost eBaya, pa v skladu s členom 2(h)(ii) navedene direktive ne velja za „dobavo blaga, za katero je bila pogodba sklenjena elektronsko“, kot je ugotovilo Sodišče (glej sodbo z dne 2. decembra 2010 v zadevi Ker-Optika, C-108/09, ZOdl., str. I-12213, točki 29 in 30).

5. Blago je bilo dobavljeno, ne da bi bilo predloženo carini in torej brez plačila uvoznih dajatev, očitno na podlagi napačnih navedb kitajskega dobavitelja o vsebini in vrednosti paketov.

6. Hauptzollamt Aachen je, ker je menil, da je tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari sodelovala pri nezakonitem vnosu blaga na carinsko območje Unije v smislu člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika, le-tej izdal sklep o prisilni izterjavi okoli 10.000 eurov carinskih dajatev in okoli 21.000 eurov uvoznega davka na dodano vrednost.

7. Tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari je proti sklepu o prisilni izterjavi ugovarjala in trdila, da sklenitev prodajnih pogodb pri eBayu ter posredovanje imen in naslovov kupcev kitajskim dobaviteljem kot dejanja, ki so se zgodila časovno veliko pred prevozom blaga in se izključno navezujejo na kavzalni pravni posel, ne pomeni sodelovanja pri nezakonitem vnosu blaga v smislu člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika.

8. Ugovor tožeče stranke iz zadeve v glavni stvari je bil zavrnjen, prav tako pa tudi njena tožba proti tej zavrnitvi pri Finanzgerichtu (Nemčija), zato je vložila revizijo pri Bundesfinanzhofu.

III – Vprašanja za predhodno odločanje

9. Bundesfinanzhof se je, ker se sprašuje, ali sodelovanje tožeče stranke iz zadeve v glavni stvari pri sklepanju prodajnih pogodb za blago prek njenih spletnih trgovin na eBayu zadostuje za to, da slednja postane carinski dolžnik v smislu člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika, odločilo Sodišču postaviti ti vprašanji za predhodno odločanje:

„1. Ali postane zaradi ‚sodelovanja' pri nezakonitem vnosu blaga na carinsko območje Evropske unije na podlagi člena 202(3), druga alinea, Uredbe Sveta (EGS) št. 2913/92 z dne 12. oktobra 1992 o carinskem zakoniku Skupnosti dolžnik tista oseba, ki – ne da bi bila neposredno udeležena pri vnosu – posreduje pri sklepanju prodajnih pogodb glede zadevnega blaga in pri tem dopušča možnost, da

bo prodajalec blago ali del blaga morda dobavil z izognitvijo plačilu uvoznih dajatev?

2. Ali primeroma zadošča, da ta oseba navedeno ocenjuje kot možno, ali postane dolžnik samo, če zagotovo računa s tem, da se bo to zgodilo?“

IV – Analiza

A – *Postavljeni vprašanji*

13. Predložitveno sodišče z navedenima vprašanjema v bistvu sprašuje, ali se za dejansko stanje, ki ga obravnava v sporu o glavni stvari, uporablja člen 202(3), druga alinea, carinskega zakonika.

10. Predložitveno sodišče navaja, da še ni dokončno pojasnjeno, ali je tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari zaupala v to, da se uvozi odvijajo v skladu s carinskimi formalnostmi, ali je imela dvome v zvezi s tem, ali pa je že od začetka računala s tem, da bo to opravljeno v nasprotju z navedenimi formalnostmi.

14. Poudariti je treba, da predložitveno sodišče šteje za nesporno, da je bilo sporno blago na carinsko območje Unije v smislu člena 202(1) carinskega zakonika vneseno nezakonito. Sprašuje pa se, ali se tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari v okoliščinah, v kakršnih je sodelovala pri poslih, katerih posledica je bil sporni nezakonit vnos, lahko na podlagi člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika obravnava kot dolžnik carinskega dolga, ki je nastal zaradi navedenega vnosa.

11. Pisna stališča so predložile češka in nemška vlada ter Evropska komisija.

12. Sodišče je odločilo, da obravnave ne bo, ker nihče od udeležencev, ki so predložili pisna stališča, v rokih iz člena 104(4) Poslovnika Sodišča ni vložil predloga v zvezi s tem.

15. Predložitveno sodišče izrecno navaja, da dvomi, da sodeluje pri nezakonitem vnosu blaga v smislu člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika, tisti, ki – ne da bi bil

neposredno udeležen pri nezakonitem vnosu blaga – posreduje pri sklepanju prodajne pogodbe glede zadevnega blaga.

16. Sprašuje se tudi, ali oseba v položaju, v kakršnem je O. Jester, lahko postane dolžnik v smislu člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika, če „dopušča možnost“ („in Betracht ziehen“), da bo prodajalec blago ali del blaga morda dobavil z izognitvijo plačilu uvoznih dajatev. Z drugim vprašanjem se predložitveno sodišče podrobneje sprašuje, ali zadošča, da ta oseba navedeno ocenjuje kot „možno“ („für denkbar halten“), ali pa samo, če „zagotovo računa s tem“ („fest rechnen“), da se bo to zgodilo.

B – *Struktura člena 202(3) carinskega zakonika: druga alinea*

17. Člen 202(3) carinskega zakonika opredeljuje tri kategorije oseb, ki se lahko štejejo za dolžnike carinskega dolga, ki nastane v trenutku nezakonitega vnosa blaga na ozemlje Unije. Prvič, osebe, ki so nezakonito vnesle blago, drugič, osebe, ki so sodelovale pri vnosu in so vedele ali bi morale vedeti, da je bil vnos nezakonit, in, tretjič, osebe, ki so zadevno blago pridobile ali posedovale in so v trenutku pridobitve ali prejema tega blaga vedele ali bi morale vedeti, da gre za blago, ki je bilo nezakonito vneseno.

18. Kot je Sodišče že razsodilo, iz samega besedila člena 202(3) carinskega zakonika izhaja, da je imel zakonodajalec Skupnosti namen popolnoma določiti pogoje za določitev oseb, ki so carinski dolžniki[8], in široko opredeliti osebe, ki so lahko spoznane kot carinski dolžniki,[9] v primeru nezakonitega vnosa blaga na carinsko območje Unije.

19. Ni sporno, da tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari ni oseba, ki je sporno blago fizično[10] vnesla na carinsko ozemlje Unije, in da je zato na podlagi člena 202(3), prva alinea, carinskega zakonika ni mogoče obravnavati kot carinskega dolžnika.[11]

8 – Zgoraj navedeni sodbi Spedition Ulustrans (točka 39) ter Papismedov in drugi (točka 38). Glej tudi sodbo z dne 15. septembra 2005 v zadevi United Antwerp Maritime Agencies in Seaport Terminals (C-140/04, ZOdl., str. I-8245, točka 30).

9 – Zgoraj navedena sodba Papismedov in drugi (točka 38).

10 – Kot je to na primer takrat, kadar voznik tovornjaka, ki prevažanega blaga pri vstopu v Unijo ne prepelje do prvega carinskega urada na njegovi poti, kot se je to zgodilo v zadevi, v kateri je bila izdana zgoraj navedena sodba Viluckas in Jonusas.

11 – Zgoraj navedeni sodbi Viluckas in Jonusas (točka 29) ter Spedition Ulustrans.

20. Prav tako ni sporno, da ni pridobila ali posedovala spornega blaga, zato je niti na podlagi člena 202(3), tretja alinea, carinskega zakonika ni mogoče obravnavati kot carinskega dolžnika.

21. Predložitveno sodišče se torej utemeljeno sprašuje o uporabljivosti člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika za dejansko stanje iz zadeve v glavni stvari.

C – Kdo je dolžnik v smislu člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika?

22. Oznaka dolžnik v smislu člena 202(3), druge alinee, carinskega zakonika mora zadostiti pogojem, ki so utemeljeni na načeloma objektivni presoji sodelovanja pri vnosu spornega blaga in subjektivni presoji zavedanja o nezakonitosti tega vnosa. Kot je Sodišče zelo jedrnato opozorilo, mora dolžnik, fizična ali pravna oseba, zavestno[12] sodelovati pri postopkih nezakonitega vnosa blaga na carinsko ozemlje Unije, s tem da so elementi subjektivne presoje taki, da v nekaterih primerih izključujejo tako označitev.[13]

23. Pred podrobnejšo analizo pogojev za uporabo člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika je treba opozoriti na to, da predložitveno sodišče načeloma izhaja iz izhodišča, da je bilo blago na ozemlje Unije vneseno nezakonito in torej v nasprotju s postopki iz členov od 38 do 41 carinskega zakonika. Vendar pa glede tega ni navedlo skoraj nobenih podrobnejših podatkov, čeprav je bilo blago vneseno po pošti. Za poštni promet veljajo posebna – tudi mednarodnopravna – pravila, ki lahko vplivajo na rešitev spora v glavni stvari. Zato je treba pred analizo obeh pogojev za uporabo člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika na kratko predstaviti temeljna pravila poštnega prometa.

1. Uvodne ugotovitve o posebnostih poštnega prometa

24. V skladu s členom 38(1)(a) carinskega zakonika mora namreč tisti, ki blago vnese na carinsko območje Unije, to blago nemudoma

12 – Zgoraj navedena sodba Papismedov in drugi (točka 40).

13 – Zgoraj navedeni sodbi Spedition Ulustrans (točki 27 in 28) ter Papismedov in drugi (točka 40).

prepeljati do carinskega urada, ki ga določijo carinski organi, ali na vsak drug kraj, ki ga določijo ali odobrijo ti organi. Vendar pa člen 38(4) carinskega zakonika določa izjemo od navedenega pravila za poštni promet, če s tem ni ogroženo izvajanje carinskega nadzora in možnost carinske kontrole.[14]

25. Sodišče še nikoli ni bilo pozvano k razlagi navedene določbe carinskega zakonika niti širše k obravnavi carinskih pravil, ki se uporabljajo za poštni promet.

26. Člena 237 in 238 Uredbe Komisije (EGS) št. 2454/93 z dne 2. julija 1993 o določbah za izvajanje Uredbe Sveta (EGS) št. 2913/92 o carinskem zakoniku Skupnosti[15] iz oddelka 4 z naslovom „Poštni promet“ iz naslova VII, v katerem so določbe, ki se uporabljajo za običajni postopek s carinsko deklaracijo, določata temeljna pravila, ki se v pravu Unije[16] posebej uporabljajo za poštni promet.[17]

27. Uredba Sveta (EGS) št. 918/83 z dne 28. marca 1983 o sistemu oprostitev carin v Skupnosti[18] je poleg tega določala oprostitev

14 – Glej tudi člen 45 carinskega zakonika.

15 – UL L 253, str. 1. Uredba Sveta (EGS) št. 4151/88 z dne 21. decembra 1988 o določitvi določb, ki se uporabljajo za blago, vneseno na carinsko območje Skupnosti (UL L 367, str. 1), ki je bila razveljavljena s carinskim zakonikom, je že vsebovala posebne določbe o poštnem prometu (glej zlasti peto uvodno izjavo ter člena 3(4) in 10 navedene uredbe).

16 – Kljub temu pa je treba opozoriti, da v skladu s členom 8 Sklepa Sveta 2000/597/ES, Euratom z dne 29. septembra 2000 o sistemu virov lastnih sredstev Evropskih skupnosti (UL L 253, str. 42), ki je veljal v času dejanskega stanja zadeve v glavni stvari, lastna sredstva Evropskih skupnosti iz člena 2(1)(a) in (b) navedenega sklepa, med drugim carinske dajatve, „zbirajo države članice po nacionalnih pravilih, uvedenih z zakoni in drugimi predpisi, ki se po potrebi prilagodijo, da izpolnjujejo zahteve pravil Skupnosti.“

17 – Člen 237(1)(A) Uredbe št. 2454/93 tako določa, da se poštne pošiljke, med drugim poštni paketi, „štejejo“ za prijavljene za sprostitev v prosti promet bodisi [(a)] ob njihovem vnosu na carinsko območje, če so v skladu z določbami za izvajanje člena 38(4) carinskega zakonika oproščene obveznosti prevoza do carinskega urada, bodisi [(b)] ob njihovi predložitvi carinskim organom, če se jim priloži deklaracija CN22 in/ali CN23. Prvotno sta bili to deklaraciji C1 in/ali C2/CP3. Ta določba je bila spremenjena s členom 1(6) Uredbe Komisije (ES) št. 1602/2000 z dne 24. julija 2000 o spremembi Uredbe (EGS) št. 2454/93 o določbah za izvajanje Uredbe Sveta (EGS) št. 2913/92 o carinskem zakoniku Skupnosti (UL L 188, str. 1), ker so bili nedomeščeni obrazci Svetovne poštne zveze za prijavo pisemskih pošiljk ali paketov (v zvezi s tem glej deveto uvodno izjavo navedene uredbe).

18 – UL L 105, str. 1, in popravek UL 1986, L 271, str. 31. Navedena uredba je bila spremenjena z Aktom o pogojih pristopa Češke republike, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Madžarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije in Slovaške republike in prilagoditvah Pogodb, na katerih temelji Evropska unija – Protokolom št. 3 o suverenih conah Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske na Cipru (UL 2003, L 236, str. 940). Navedena uredba je bila kasneje raveljavljena z Uredbo Sveta (ES) št. 1186/2009 z dne 16. novembra 2009 o sistemu oprostitev carin v Skupnosti (UL L 324, str. 23).

carine za pošiljke zanemarljive vrednosti, in sicer če te niso presegale 22 eurov,[19] ter za pošiljke od posameznika k posamezniku, natančneje nekomercialne pošiljke, ki jih posameznik iz tretje države pošlje posamezniku, ki živi na carinskem območju Unije.[20]

28. Kljub temu pa se v predložitvenem sklepu nikjer ne omenjajo niti navedene posebne oprostitve niti sama Uredba št. 918/83. Poleg tega vlada Češke republike iz dejanskih okoliščin, opisanih v predložitvenem sklepu, izpeljuje, da je moral pošiljatelj paketov, to je dobavitelj, v priloženi dokumentaciji, to je obrazcih CN21 ali CN22, blago deklarirati kot blago zanemarljive vrednosti, za katero velja carinska oprostitev na podlagi člena 27 Uredbe št. 918/83. Iz predložitvenega sklepa je mogoče izpeljati tudi, da za sporne uvoze glede na njihovo pogostost v nobenem primeru ni mogla veljati oprostitev za pošiljke med posamezniki.

29. Vendar pa mora predložitveno sodišče ugotoviti tista dejstva, ki mu omogočajo izpeljavo morebitnih sklepov v zvezi s tem.

30. Pomembno je ugotoviti, da za poštne pošiljke veljajo posebna pravila, ki jih v glavnem ne določajo zgoraj navedeni sekundarni akti prava Unije, ampak Ustava svetovne poštne zveze, sprejeta 10. julija 1964 v okviru Organizacije združenih narodov[21], in Mednarodna konvencija o poenostavitvi in uskladitvi carinskih postopkov,[22] podpisana v Kjotu 18. maja 1973,[23] še posebej njena priloga F.4 o carinskih formalnostih v poštnem prometu,

19 – Glej člena 27 in 28 navedene uredbe. Ta izjema je zadevala pošiljke, poslane neposredno iz tretje države prejemniku v Uniji, razen alkoholnih izdelkov, parfumov in toaletnih vod ter tobaka in tobačnih izdelkov.

20 – Glej člene od 29 do 31 navedene uredbe.

21 – Navedena konvencija, katere pogodbenice so vse države članice Unije, vzpostavlja splošno pravno ureditev dejavnosti mednarodnega poštnega prometa.

22 – Sklep Sveta 75/199/EGS z dne 18. marca 1975 o sklenitvi Mednarodne konvencije o poenostavitvi in uskladitvi carinskih postopkov in o sprejetju Priloge o carinskih skladiščih (UL L 100, str. 1).

23 – Unija je h Protokolu o spremembi Mednarodne konvencije o poenostavitvi in uskladitvi carinskih postopkov, ki ga je 26. unija 1999 sprejel Svet za carinsko sodelovanje, pristopila s Sklepom Sveta 2003/231/ES z dne 17. marca 2003 o pristopu Evropske skupnosti k Protokolu o spremembi Mednarodne konvencije o poenostavitvi in uskladitvi carinskih postopkov (Kjotska konvencija) (UL L 86, str. 21). Glej tudi Sklep Sveta 2004/485/ES z dne 26. aprila 2004 o spremembi Sklepa 2003/231/ES glede pristopa Evropske skupnosti k Protokolu o spremembah Mednarodne konvencije o poenostavitvi in uskladitvi carinskih postopkov (Kjotska konvencija) (UL L 162, str. 113). Pristop zajema navedeni protokol o spremembi, vključno z dodatkoma I in II, razen dodatka III.

sprejeta s Sklepom Sveta 94/798/ES z dne 8. decembra 1994,[24] kakor se izvajajo v različnih nacionalnih pravnih redih.[25]

31. Natančneje, iz določb Mednarodne konvencije o poenostavitvi in uskladitvi carinskih postopkov, zlasti njene priloge F.4 o carinskih formalnostih v poštnem prometu, izhaja, da je za spoštovanje carinskih formalnosti pri mednarodnih poštnih pošiljkah v glavnem odgovoren pošiljatelj, ki mora zagotoviti zahtevane dokumente, obrazec carinske deklaracije (prvotno v prilogi F.4 obrazca C2/CP3, zdaj v carinskem zakoniku Unije carinski deklaraciji CN22 ali CN23), zahtevane trgovske ali *pro forma* račune in po potrebi vse druge zahtevane dokumente (na primer potrdilo o poreklu, zdravstveno potrdilo, izvozno dovoljenje).

2. Sodelovanje pri vnosu blaga na carinsko območje Unije

32. Kot ugotavlja predložitveno sodišče, pojem „sodelovanje“ iz člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika v navedenem zakoniku ni opredeljen. Slednji se za določitev smisla in obsega navedenih določb tudi ne sklicuje na pravo držav članic. Gre torej za neodvisen pojem prava Unije, ki ga mora opredeliti Sodišče. Sodišče je namreč že večkrat razsodilo, da je treba zaradi potrebe po enotni uporabi prava Unije in načela enakosti besedilo določbe prava Unije, ki se za določitev svojega smisla in obsega nikakor izrecno ne sklicuje na pravo držav članic, običajno neodvisno in enotno razlagati ob upoštevanju konteksta določbe in cilja zadevne zakonodaje.[26]

33. Že takoj je treba poudariti, da cilj določb člena 202(3) carinskega zakonika ni določiti „odgovornega“ za nezakonit vnos blaga na ozemlje Unije, ampak je širši, v splošnem interesu varstva finančnih interesov Unije opredeliti dolžnike dolga, ki je nastal pri nezakonitem vnosu.

24 – Sklep o sprejetju, v imenu Skupnosti, prilog E.7 in F.4 k Mednarodni konvenciji o poenostavitvi in uskladitvi carinskih postopkov (UL L 331, str. 11). Opozoriti je treba na to, da je bila navedena priloga sprejeta s splošnim pridržkom in pridržki k praviloma 19 in 26 ter priporočenim praksam 23, 24 in 25.

25 – V zvezi s tem glej moje ugotovitve v opombi 16.

26 – Glej zlasti sodbe z dne 18. januarja 1984 v zadevi Ekro (327/82, Recueil, str. 107, točka 11); z dne 19. septembra 2000 v zadevi Linster (C-287/98, Recueil, str. I-6917, točka 43) in z dne 27. februarja 2003 v zadevi Adolf Truley (C-373/00, Recueil, str. I-1931, točka 35).

34. Člen 202(3) carinskega zakonika je treba namreč najprej razumeti glede na prejšnje odstavke, še posebej odstavek (1)(a), ki se pri opredelitvi nezakonitega vnosa sklicuje med drugim na člene od 38 do 41 carinskega zakonika. V skladu s členom 202(1), zadnja poved, carinskega zakonika se vnos blaga na ozemlje Unije šteje za nezakonit, če ni bil predložen carini v skladu s členi od 38 do 41 navedenega carinskega zakonika.

35. Navedena določba tako potrjuje osrednjo vlogo carinske deklaracije in s tem tudi carinskega deklaranta v carinskem zakoniku. Kot je Sodišče že ugotovilo, je označitev nekoga za dolžnika carinskega dolga povezana izključno s formalnostjo carinske deklaracije, je posledica pravnih učinkov formalnosti deklariranja.[27] Dolžnik carinskega dolga je običajno deklarant oziroma oseba, za račun katere se deklarira,[28] ali oseba, za katero velja obveznost deklariranja.[29] Cilj samega člena 202 carinskega zakonika je s tega vidika zajeti[30] s pojmom carinskega dolžnika osebe, ki so kršile določbe carinske zakonodaje Unije v zvezi s carinsko deklaracijo, in s tem negativno potrditi osrednjo vlogo slednje.[31]

36. Ob tem je treba ugotoviti, da se s tremi alineami člena 202(3) carinskega zakonika vzpostavlja določeno stopnjevanje „udeležbe“ osebe, ki se šteje za dolžnika zaradi sodelovanja pri nezakonitem vnosu blaga. Prva alinea kot nekakšnega dolžnika prve stopnje določa osebo, ki je blago nezakonito vnesla, torej osebo, ki bi bila morala sicer opraviti carinjenje in izpolniti obveznosti carinskega deklaranta. Druga in tretja alinea se nanašata na osebe, ki so ne glede na to, da niso „odgovorne“ za

27 – Sodba z dne 14. novembra 2002 v zadevi Ilumitrónica (C-251/00, Recueil, str. I-10433, točke 32, 33 in 65).

28 – Na primer delodajalec osebe, ki je izvedla sporen nezakonit vnos pri opravljanju nalog, ki ji jih je zaupal (glej zgoraj navedeno sodbo Spedition Ulustrans).

29 – Zgoraj navedena sodba Viluckas in Jonusas (točki 23 in 24).

30 – Glej zlasti sodbo z dne 2. aprila 2009 v zadevi Elshani (C-459/07, ZOdl., str. I-2759, točke od 26 do 28).

31 – Tako kot členi od 203 do 205, 210, 211 in 220 carinskega zakonika, ki se vsi nanašajo na položaje, ko zadevni subjekt krši carinsko zakonodajo Unije (glej sodbo z dne 31. marca 2011 v zadevi Aurubis Balgaria, C-546/09, ZOdl., str. I-2531, točke od 32 do 34).

carinjenje v skladu z določbami carinskega zakonika, kljub temu udeležene bodisi pred nezakonitim vnosom bodisi po njem.

37. Člen 202(3) carinskega zakonika tako omogoča opredelitev več kategorij dolžnikov in po potrebi solidarnih dolžnikov[32] carinskega dolga, nastalega z nezakonitim vnosom blaga, ki se določijo glede na njihovo udeležbo pri spornem poslu. V zvezi s tem je treba poudariti, da carinski zakonik ne določa nobenega prednostnega vrstnega reda določene kategorije dolžnikov pred drugimi, tako da lahko carinska uprava posluje s katerim koli dolžnikom, pri katerem oceni, da je najbolj verjetno, da bo izpolnjen cilj navedene določbe, to je plačilo carin, ki ni bilo izpolnjeno zaradi nepoštovanja carinskih formalnosti.

38. Objektivni pogoj iz člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika je v tem smislu zapisan zelo splošno, očitno zato, da bi bili zajeti vsi mogoči različni položaji. Ne zahteva se dejansko „sodelovanje“ pri „nezakonitem vnosu“ blaga na carinsko območje in torej bolj ali manj neposredna udeležba pri storjeni nezakonitosti, ampak samo „sodelovanje“ pri vnosu blaga kot takem, torej udeležba pri vseh poslih, ki so pripeljali do fizične prisotnosti blaga na carinskem območju Unije.

39. Kot je generalni pravobranilec Tizzano poudaril v svojih sklepnih predlogih v zadevi, v kateri je bila izdana zgoraj navedena sodba Spedition Ulustrans,[33] „je ta pogoj izpolnjen vsakokrat, ko neka oseba dejansko ali posredno v določeni meri sodeluje pri vnosu blaga v Skupnost.“ S tem se poudarja, da je področje,[34] ki ga potencialno zajema navedena določba, posebej široko in da lahko zajema tako neposredno prispevanje k fizičnemu vnosu blaga na carinsko območje Unije, torej dejavno sostorilstvo pri nezakonitem prehodu zunanjih meja Unije[35], kot tudi posredno prispevanje, kot je na primer sodelovanje pri financiranju uvoznih poslov, ki vodijo v nezakonit vnos, ali celo – kot je to v zadevi v glavni

32 – Kot je bilo v zadevi, v kateri je bila izdana zgoraj navedena sodba Spedition Ulustrans.

33 – Točka 40 navedenih sklepnih predlogov.

34 – Če je izpolnjen drugi – subjektivni – pogoj.

35 – Kot je pri solidarni odgovornosti voznika tovornjaka, v katerem je blago v nasprotju s carinskimi formalnostmi prečkalo zunanje meje Unije, in njegovega delodajalca, kot je bilo v zadevi, v kateri je bila izdana zgoraj navedena sodba Spedition Ulustrans.

stvari – samo posredovanje pri sklenitvi prodajne pogodbe glede blaga, ki se nato nezakonito vnese na carinsko območje Unije.

42. Torej lahko sklenem, da je oseba, ki je bila posrednik pri sklenitvi prodajnih pogodb glede blaga, vnesenega na carinsko območje Unije, pri tem vnosu „sodelovala“ v smislu člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika.

40. Res je – kot izhaja iz predložitvenega sklepa –, da se je vnos blaga na carinsko območje Unije zgodil v okviru poštnega prometa in da tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari ni bila niti pošiljatelj niti naslovnik vnesenih poštnih pošiljk. Navedene okoliščine pa mi ne omogočajo sklepa, da tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari ni „sodelovala“ pri spornem vnosu, ker carinski dolg, ki se nanaša na blago, ki ni bilo deklarirano ali je bilo deklarirano pod napačno oznako,[36] temelji na členu 202 carinskega zakonika.

3. „Vedele ali bi morale vedeti, da je bil vnos nezakonit“

43. Oseba, ki je „sodelovala“ pri vnosu blaga na območje Unije v navedenem smislu pa se v skladu s členom 202(3), druga alinea, carinskega zakonika lahko opredeli kot carinski dolžnik samo če se dokaže, da je vedela ali bi morala vedeti, da je bil tak vnos nezakonit. Predložitveno sodišče v zvezi s tem navaja, da tega še ni ugotovilo.

41. Posebnosti poštnega prometa pa je, nasprotno, treba gotovo upoštevati pri analizi subjektivnega pogoja iz druge in tretje alinee člena 202(3) carinskega zakonika, kar bom storil v nadaljevanju in česar namen je prav zmanjšanje strogosti objektivnega pogoja za osebe, ki običajno niso zavezane obveznostim carinskega deklaranta.

44. Kot je Sodišče že večkrat poudarilo, spada v postopku, določenem v členu 267 PDEU, ki temelji na jasni ločitvi nalog nacionalnih sodišč in Sodišča, presoja zadevnih dejstev

36 – Zgoraj navedena sodba Papismedov in drugi (točka 36).

v pristojnost nacionalnega sodišča.[37] Sodišče torej ni pristojno za to, da sâmo ugotovi, da je subjektivni pogoj v obravnavani zadevi izpolnjen, da je tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari vedela ali „bi morala vedeti“, da je bil vnos spornega blaga nezakonit. Vendar lahko Sodišče, da bi koristno odgovorilo predložitvenemu sodišču, temu v duhu sodelovanja z nacionalnimi sodišči poda vse smernice, ki se mu zdijo potrebne.[38] Zato mora dati predložitvenemu sodišču take smernice, ki mu bodo omogočile tako ugotovitev, in mu hkrati sporočiti, katero metodo in merila je treba uporabiti.

45. Nesporno je glavna težava, ki izhaja iz druge, pa tudi tretje, alinee člena 202(3) carinskega zakonika, ugotoviti, kako naj se razume „bi morala vedeti[39], da je bil vnos [blaga] nezakonit.“[40]

46. Predložitveno sodišče v drugem od svojih dveh vprašanj predlaga rešitev, in sicer dva mogoča odgovora. Na eni strani bi bilo mogoče šteti, da je oseba, ki je sodelovala pri obravnavanem nezakonitem uvozu, carinski dolžnik, ker je lahko mislila na to ali si je lahko predstavljala, da bi se ta nezakonitost lahko zgodila. Na drugi strani pa bi bilo mogoče šteti, da je dolžnik lahko samo pod pogojem, da bi bila prepričana, da bi se to lahko zgodilo.

37 – Glej zlasti sodbe z dne 16. marca 1978 v zadevi Oehlschläger (104/77, Recueil, str. 791, točka 4); z dne 15. novembra 1979 v zadevi Denkavit Futtermittel (36/79, Recueil, str. 3439, točka 12) in z dne 10. februarja 2011 v združenih zadevah Haribo Lakritzen Hans Riegel in Österreichische Salinen (C-436/08 in C-437/08, ZOdl., str. I-305, točka 41).

38 – Glej zlasti sodbe z dne 1. julija 2008 v zadevi MOTOE (C-49/07, ZOdl., str. I-4863, točka 30); z dne 4. junija 2009 v zadevi Mickelsson in Roos (C-142/05, ZOdl., str. I-4273, točka 41); z dne 15. aprila 2010 v zadevi Sandström (C-433/05, ZOdl., str. I-2885, točka 35) in z dne 22. decembra 2010 v zadevi Lecson Elektromobile (C-12/10, ZOdl., str. I-14173, točka 15).

39 – V angleščini ‚reasonably have been aware,‘ v nemščini ‚vernünftigerweise hätten wissen müssen‘ in v španščini ‚debiendo saber razonablemente‘.

40 – Ugotoviti je treba, da carinski zakonik vsebuje tudi druge določbe s podobnim ali enakim besedilom. Člen 8(1), prva alinea, zadeva razveljavitev ugodne odločbe, izdane na podlagi nepravilnih ali nepopolnih podatkov. Člen 201(3), druga alinea, zadeva carinske deklaracije na podlagi napačnih podatkov. Člen 203(3), druga in tretja alinea, zadeva odstranitev blaga izpod carinskega nadzora. Člen 205(3) zadeva porabo ali uporabo blaga, zavezanega uvoznim dajatvam, v prosti coni ali v prostem skladišču. Člen 210(3), druga alinea, zadeva iznos blaga, zavezanega izvoznim dajatvam, s carinskega območja Unije brez carinske deklaracije. Tudi Sodišče je enake izraze uporabilo v svojih sodbah (sodba z dne 17. marca 2011 v zadevi Komisija proti Portugalski, C-23/10). Uporaba podobnih izrazov je zelo razširjena v aktih, s katerimi se zoper tretje države ali nekatere osebe ali subjekte uvajajo sankcije („smart sanctions“), fizična ali pravna oseba tako ne more biti odgovorna za kršitev prepovedi, če „ni imela utemeljenega razloga, da bi domnevala“, da ima njeno ravnanje tako posledico (glej na primer člen 10(2) Uredbe Sveta (EU) št. 442/2011 z dne 9. maja 2011 o omejevalnih ukrepih glede na razmere v Siriji (UL L 121, str. 1)).

47. Nikakor nisem prepričan, da je bil namen zakonodajalca Unije, da je mogoče osebo, ki je „sodelovala“ pri vnosu blaga na območje Unije, v zelo širokem smislu „sodelovanja“, kot sem predlagal zgoraj, opredeliti kot „carinskega dolžnika“ v smislu člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika, ker ni mogla izključiti, da bi se lahko ta nezakonitost zgodila, to je, po besedah predložitvenega sodišča, da je to „ocenjevala kot možno“ („denkbar“). Vendar pa tudi nisem prepričan, da opredelitev carinskega dolžnika v smislu navedene določbe zahteva tako stopnjo gotovosti, kot izhaja iz teze, da mora zadevna oseba zagotovo računati s tem („fest rechnen“), da se bo taka nezakonitost zgodila.

48. Nagibam se torej k mnenju, da bi se bilo treba oddaljiti od rešitve, ki jo predlaga predložitveno sodišče, in skušati oblikovati samostojno razlago izraza, ki je uporabljen v določbah člena 202(3), druga in tretja alinea, carinskega zakonika.[41]

49. Prislov „raisonnablement“ („razumno“) v francoski različici se sklicuje na pogoj razumno preudarnega gospodarskega subjekta[42] in označuje tisto, kar bi moral vedeti vsakdo v običajnih okoliščinah. Ta subjektivni pogoj nazadnje zahteva konkretno presojo informacij, ki jih je zadevna oseba imela ali bi jih lahko imela v običajnih okoliščinah, s katero se lahko ugotovi verjetnost, da je ta zavestno ravnala v nasprotju s carinskimi pravili.

50. Subjektivni pogoj iz člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika torej od carinskih organov zahteva, da – pod nadzorom pristojnih sodišč – dokažejo, da je oseba, ki je sodelovala pri nezakonitem vnosu spornega blaga, imela, bi morala imeti ali bi lahko imela informacije, ki ji omogočajo opredeliti to nezakonitost, jo predvideti in po potrebi preprečiti, da bi se zgodila.

41 – V zvezi s tem glej moje ugotovitve iz točke 32 teh sklepnih predlogov.

42 – Pojem razumno preudarnega gospodarskega subjekta seveda spominja na povprečnega potrošnika ali običajno obveščenega in razumno pozornega uporabnika interneta, s katerim se med drugim presoja razlikovalni učinek znamke (sodbi z dne 18. junija 2002 v zadevi Philips, C-299/99, Recueil, str. I-5475, in z dne 15. septembra 2005 v zadevi BioID proti UUNT, C-37/03 P, ZOdl., str. I-7975). „Običajno obveščen in razumno pozoren povprečni potrošnik“ se uporablja tudi na drugih področjih, kot je pravo znamk (glej sodbo z dne 16. julija 1998 v zadevi Gut Springenheide in Tusky, C-210/96, Recueil, str. I-4657). Glej tudi, na področju varstva potrošnikov sodbo z dne 4. oktobra 2007 v zadevi Schutzverband der Spirituosen-Industrie (C-457/05, ZOdl., str. I-8075), na področju zavajajočega oglaševanja pa sodbo z dne 8. aprila 2003 v zadevi Pippig Augenoptik (C-44/01, Recueil, str. I-3095).

51. Pri tej presoji lahko pristojni nacionalni organi in sodišča upoštevajo različne okoliščine. Primeroma lahko navedem status zadevne osebe (fizična oseba, trgovec ali poltrgovec), vlogo, ki jo ima pri spornem poslu, značaj dejavnosti, ki se štejejo za „sodelovanje“ pri spornem nezakonitem vnosu, in fazo uvoznega posla, v kateri se te dejavnosti zgodijo (financiranje uvoznega posla, organizacija načina prevoza blaga, sklepanje prodajnih pogodb), pogodbene obveznosti, ki jih morda ima, ali celo samo informacije, ki jih lahko ima ali ki so ji na voljo in so lahko dostopne.

52. Pristojni nacionalni organi in sodišča so tisti, ki morajo o tem presojati s tehtanjem različnih upoštevnih dejavnikov, ki so jim na voljo in s katerimi je mogoče dokazati, da je zadevna oseba dovolj verjetno ravnala zavestno. Čeprav jim je treba v zvezi s tem priznati določeno polje proste presoje, pa morajo pri tej presoji kljub temu spoštovati dokazna pravila v primerljivih položajih, v skladu z načeloma enakovrednosti in učinkovitosti.[43]

53. Ob tem naj mi bo dovoljeno, izključno zaradi koristnosti odgovora na vprašanja predložitvenega sodišča in popolnosti, konkretneje ponazoriti dejavnike, ki bi jih bilo mogoče upoštevati v položaju iz zadeve v glavni stvari.

54. Kot izhaja iz navedb predložitvenega sodišča, je tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari pri spornem nezakonitem vnosu blaga sodelovala prek svojih trgovin pri eBayu.

55. Komisija v zvezi s tem opozarja, da tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari ne more na eni strani zanikati, da je torej prek trgovin pri eBayu dokaj redno in s pridobitnim namenom opravljala dejavnost trženja blaga po internetu, s tem da je organizirala in olajševala sklepanje prodajnih pogodb v zvezi z dobavami blaga iz Kitajske v Unijo, na drugi strani pa ne more zanemariti, da je zaradi takih dobav nastala obveznost plačila uvoznih dajatev. Glede tega se sklicuje na listino o informacijah o naročilu blaga po internetu (elektronsko

43 – V zvezi s tem glej zlasti sodbe z dne 10. aprila 2003 v zadevi Steffensen (C-276/01, Recueil, str. I-3735, točka 80); z dne 7. septembra 2006 v zadevi Laboratoires Boiron (C-526/04, ZOdl., str. I-7529); z dne 24. aprila 2008 v zadevi Arcor (C-55/06, ZOdl., str. I-2931, str. 192) in z dne 28. januarja 2010 v zadevi Direct Parcel Distribution Belgium (C-264/08, ZOdl., str. I-731, točke od 32 do 36 in od 42 do 47).

trgovanje), ki jo je pripravila nemška davčna uprava. Komisija na podlagi tega meni, da bi bilo mogoče pričakovati, da bo dobavitelja ali njegove stranke obvestila o veljavnih določbah in vztrajala pri njihovem spoštovanju, če je dvomila o zakonitosti vnosa spornega blaga na območje Unije.

56. Komisija ob tem opozarja na dva dejavnika, in sicer na eni strani na značaj dejavnosti tožeče stranke iz zadeve v glavni stvari in v obravnavani zadevi tudi kvazitrgovski značaj, glede na trajanje in obseg, njene dejavnosti po internetu, na drugi strani pa na javnost ustreznih informacij v zvezi s carinskimi pravili, ki so se uporabljala za njene dejavnosti, v zvezi s čimer naj navedem naslednje ugotovitve.

57. Prvi dejavnik – kar je treba poudariti – ne zadeva toliko „statusa“ tožeče stranke iz zadeve v glavni stvari kot značaj njenih dejavnosti ali način, na katerega te dejavnosti opravlja. Ne gre za ugotavljaje, ali bi bilo treba slednjega obravnavati kot trgovca, poltrgovca ali amaterja, saj tako razlikovanje nima podlage v carinskem zakoniku. Čeprav je res, da če neka fizična oseba opravlja neko dejavnost poklicno, se domneva, da pozna vsa veljavna pravila v zvezi s to dejavnostjo,[44] pa dejstvo, da fizična oseba določeno dejavnost opravlja amatersko, nasprotno in samo po sebi le-te ne more oprostiti upoštevanja veljavnih carinskih pravil niti je oprostiti vsakršne odgovornosti za njihovo morebitno kršitev.

58. Nasprotno pa so trajnost zadevne dejavnosti, obseg zadevnega blaga, število in pogostost poštnih pošiljk in to, da je slednje opravil isti dobavitelj ali zelo malo dobaviteljev, gotovo dejavniki, ki jih je treba upoštevati pri navedeni presoji. Podobno je to, da je zadevna oseba spremenila način opravljanja svoje dejavnosti ravno zato, da bi se izognila izpolnitvi carinskih formalnosti, s tega vidika odločilno.

59. Drugi dejavnik – javnost ustreznih informacij – je prav gotovo glavni dejavnik, ki ga je treba upoštevati pri presoji, ali bi bilo za neko osebo razumno domnevati, da je zavestno

44 – Poklicni značaj dejavnosti se lahko – nasprotno in očitno – upošteva pri presoji informacij, ki so zadevni osebi na voljo.

ravnala v nasprotju s carinskimi pravili. Predložitveno sodišče lahko v zvezi s tem gotovo upošteva informacije za splošno javnost, ki so lahko opredeljive in lahko dostopne, kot je na primer listina o informacijah o naročilu blaga po internetu, na katero se sklicuje Komisija. Prav tako se lahko z večjo gotovostjo opre na informacije, s katerimi se je tožeča stranka iz zadeve v glavni stvari morala pogodbeno seznaniti, in sicer pogoje uporabe[45] ter posebna pravila eBaya.

60. V to kategorijo „obveznih" informacij spadajo zlasti „pravila za prodajalce",[46] ki jih morajo prebrati in razumeti vsi člani eBaya in s katerimi naj bi se med drugim zagotovila uporaba „lokalnih zakonov in predpisov." Prodajalci so torej pogodbeno zavezani k seznanitvi in spoštovanju smernic za mednarodno prodajo[47], ki določajo da morajo prodajalci in kupci spoštovati različne zakonodaje, ki se uporabljajo. Med temi spletnimi informacijami eBaya je mogoče v razdelku „pomoč" spletne strani v rubrikah z naslovom „plačila in dobave", „pakiranje in dostava", „mednarodna dostava" med drugim najti dokument z naslovom „carinski dokumenti in formalnosti"[48], v katerem so povzete carinske obveznosti prodajalcev.

61. Vendar pa mora – kot sem navedel zgoraj – predložitveno sodišče ugotoviti, ali mogoče tožečo stranko iz zadeve v glavni stvari glede na značaj njenih dejavnosti, informacije, s katerimi je morala biti seznanjena, ter dejanske in pravne okoliščine, v katerih so se navedene dejavnosti opravljale, še posebej dejstvo, da se je vnos spornega blaga zgodil v okviru poštnega prometa, opredeliti kot dolžnika carinskega dolga, nastalega z nezakonitim vnosom blaga na carinsko območje Unije, v smislu člena 202(3), druga alinea, carinskega zakonika.

45 – http://pages.ebay.fr/help/policies/user-agreement.html.

46 – http://pages.ebay.fr/help/policies/seller-rules-overview.html.

47 – http://pages.ebay.fr/help/policies/seller-international.html.

48 – http://pages.ebay.fr/help/pay/customs.html.

V – Predlog

62. Zato Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je predložilo Bundesfinanzhof, odgovori:

Člen 202(3), druga alinea, Uredbe Sveta (EGS) št. 2913/92/EGS z dne 12. oktobra 1992 o carinskem zakoniku Skupnosti, kakor je bila spremenjena z Uredbo (ES) št. 2700/2000 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. novembra 2000, je treba razlagati tako, da postane zaradi sodelovanja pri nezakonitem vnosu blaga na carinsko območje Evropske unije carinski dolžnik tista oseba, ki – ne da bi bila neposredno udeležena pri vnosu – posreduje pri sklepanju prodajnih pogodb glede zadevnega blaga, če se dokaže, da je glede na informacije, ki jih je imela ali bi jih lahko imela v običajnih okoliščinah, dovolj verjetno ravnala zavestno.

Pristojni nacionalni organi in sodišča morajo opraviti presojo in tehtanje različnih ustreznih razpoložljivih dejavnikov ob spoštovanju dokaznih pravil v primerljivih položajih v skladu z načeloma enakovrednosti in učinkovitosti.